

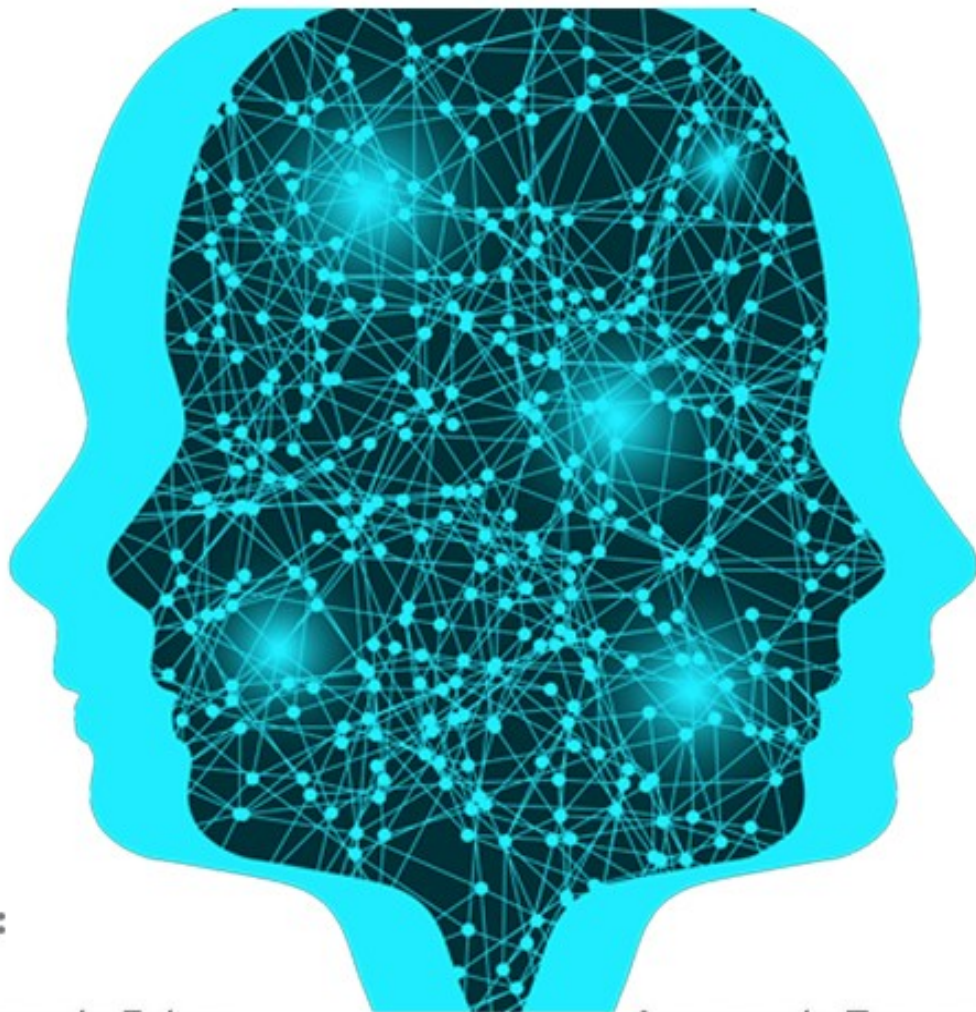
Λογοτεχνική Νέα Παιδεία

Τεύχος 4

Ιούλιος 2024

αφιέρωμα: Νέες φωνές

Γράφουν:

Αναστασία Γκίτση

Νίκος Ερηνάκης

Π. Ευσταθία

Κωνσταντίνα Κορρυβάντη

Αλέξιος Μάινας

Παυλίνα Μάρβιν

Σταμάτης Πολενάκης

Επιμέλεια αφιερώματος: Μαριγώ Αλεξοπούλου

Αναστασία Σταματοπούλου

Βασίλης Κουτσογιάννης

Συνέντευξη στην Αγγελική Δαρλάση

Λογοτεχνική Νέα Παιδεία, τεύχος 4

Νέες φωνές

Ιούλιος 2024

Υπεύθυνος έκδοσης: Κωνσταντίνος Αγγελάκος

Φιλολογική επιμέλεια: Αναστασία Μερκούρη

Σχεδιασμός εξωφύλλου: Άγγελος Κωσταράς

Copyright © Επιστημονική ένωση «Νέα Παιδεία»

Δεν επιτρέπεται η αναδημοσίευση, ολική, μερική ή περιληπτική αναπαραγωγή, η κατά παράφραση ή διασκευή των κειμένων που περιέχονται στο τεύχος με οποιονδήποτε τρόπο (ηλεκτρονικό, μηχανικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο), χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ποιητικές φωνές (επιμέλεια: Μαριγώ Αλεξοπούλου)	1
Αναστασία Γκίτση	2
Νίκος Ερηνάκης	5
Π. Ευσταθία	11
Κωνσταντίνα Κορρυβάντη	13
Αλέξιος Μάινας	16
Παυλίνα Μάρβιν	23
Σταμάτης Πολενάκης	27
Αυτοπαρουσιάσεις	29
«Κι αν είμαι millennial ή και Γενιά Z, μη με φοβάσαι...»: Συνέντευξη της Αναστασίας Σταματοπούλου και του Βασίλη Κουτσογιάννη στην Αγγελική Δαρλάση	33

Ποιητικές φωνές

Αφιέρωμα της Λογοτεχνικής Νέας Παιδείας στη σύγχρονη ελληνική ποίηση

Επιμέλεια: Μαριγώ Αλεξοπούλου

Οι νέες ποιητικές φωνές στο ελληνικό λογοτεχνικό τοπίο επιμένουν να κομίζουν στο αναγνωστικό κοινό μια διαφορετική ματιά στο σύγχρονο γίνεσθαι. Κι ενώ οι συνθήκες παραμένουν δύσκολες κι απρόβλεπτες, τα ποιητικά δρώμενα ανθίζουν. Σ' αυτό το αφιέρωμα της *Νέας Παιδείας* στη σύγχρονη ποίηση με μοναδικό κριτήριο της επιλογής την ποιητική απευθυνθήκαμε σε νέους ποιητές και νέες ποιήτριες που αντιπροσωπεύουν, ενδεικτικά, τη νέα πραγματικότητα. Οι ποιητικές αυτές φωνές (Αναστασία Γκίτση, Νίκος Ερηνάκης, Π. Ευσταθία, Κωνσταντίνα Κορρυβάντη, Αλέξιος Μάινας, Παυλίνα Μάρβιν και Σταμάτης Πολενάκης), σε πείσμα των καιρών, κατανοούν και παρεμβαίνουν δημιουργικά σε μια τόσο ρευστή εποχή, δημιουργώντας μια ευχάριστη έκπληξη τόσο για τις αισθήσεις μας όσο και για την προοπτική της συνέχειας στη σύγχρονη ελληνική ποίηση, καθώς και «στην αφύπνιση από τα όνειρα της λογικής που παράγουν τέρατα» (Βάλτερ Μπένγιαμιν). Ευχόμαστε αυτή η ανθολόγηση να συνεχιστεί και σε επόμενα τεύχη, εφόσον η ποίηση συνδέεται άμεσα με τα θέματα παιδείας και κάθε παρόμοια δημοσίευση εκκολάπτει το νέο αναγνωστικό κοινό.

Αναστασία Γκίτση

Δημοσιευμένα ποιήματα:

i.

κάποτε

όσοι αγαπάμε απροϋπόθετα το φως

θα μαζευτούμε δίπλα στη θάλασσα

χωρίς να μιλάμε

ii.

κανιβαλισμός ή αλλιώς είμαστε ό,τι τρώμε

σήμερα

να μιλάς για λύ

κους

μίλα αν θες

και για μαύρες γά

τες

σε φόντο αυγουστιάτικου

φεγγαριού

σήμερα

να μιλάς για νύ

χια

ακονισμένα δάχτυλα

στου λαϊμού

το γύρω γύ

ρω

όλοι

και στη

μέση κόκκινη κά

πα

– τα παιδιά μεγαλώνουν
καταπίνοντας εποχές
κι εμείς καταπίνοντάς
τα –

iii.

είναι θέμα αντοχής / tableau vivant

είναι ένα κομμάτι κόκαλου σπασμένου
γυρισμένο
σαν κομμάτι σάπιου καταρτιού
προς το μέσα των πλευρών

μου πιέζει

στιγμές στιγμές

– όταν δεν μπορώ να καταπιώ σταγόνες καθημερινής στάχτης –
τα νεφρά

οι φωνές δεν αιματώνουν

αρτηρίες αντοχής

συχνά γονατίζω και γδέρνω το δέρμα

– κι έχω καιρό να κάνω τάμα –

μετά τις 13 πανσέληνους

άλλαξε το αίμα μου

δεν είναι θέμα χρώματος

δεν είναι θέμα υφής

δεν είναι θέμα πυκνότητας

είναι θέμα κατάληξης

δεν φτάνει ως τα άκρα

έτσι

έπαψα να εναντιώνομαι σε αμετροέπειες

δεν καταλήγω σε νευρώνες ματιών

θολώνω τις λέξεις

γλυκό πικρό

άσπρο μαύρο

by the way οι αποχρώσεις

δεν εξυπηρετούν σε τίποτα

όσο για τον κανένα

έχει πολλαπλασιαστεί επικίνδυνα γύρω μου

επαναλαμβάνω

όσο μεγαλώνω αδιαφορώ

για το πολύ

φτάνω και περισσεύω στο ελάχιστο

Θα λέμε φευ / δεν θα μας πιστεύουν ¹

Θα λέμε δεν ήμασταν

κι ας ήμασταν

Θα λέμε τώρα φεύ

γουμε

κι ας μην φεύ

γουμε

Θα μας λένε θαν_αποφάσιστους.

Πού να 'ξεραν τι τοίχος γκρεμισμένος
κάθε λέξη που ξεστομίζουμε.

¹ Αδημοσίευτο ποίημα

Νίκος Ερηνάκης

[ακόμα βαφτιζόμαστε]

μέρες καλοκαιριού του δύο χιλιάδες δεκαοκτώ
έναν αιώνα μετά·
ακόμα χωρίς δουλειά

από το Dalston στο Jericho
και πάλι πίσω
μια στη Βαλτετσίου
και μια γύρω απ' τη Λουκιανού

ανάνθιστος φοράω πάλι μαύρα
κι αφήνω γένια

σας συναντώ ξανά
επιχειρούμε το θαύμα
στο ασυνεχές
ανακαλύπτουμε ουλές

με δίκαιους φόβους
σε αυθαίρετους καιρούς και τόπους

ανάμεσα στον ήλιο και σε μια ανοιχτή φλέβα

το παρελθόν είχε άλλα σχέδια για μας

βαφτιζόμαστε
στις νεραντζιές που ανθίζουν
στους δρόμους του κέντρου

κρίσης κρήνες
ποτίστε μας κι άλλο

οι κυκλικοί ρυθμοί ακτινοβολούν

κι όπως δεν ήταν το πριν γιορτή
δεν είναι και το τώρα απόγνωση

θα υποφέρουμε κι αυτή την ειρήνη

ό,τι κόσμος ήταν
κόσμος παραμένει

[στην πιο συναρπαστική καμπύλη της ρωγμής]

οι ζωές μας πλέον αντιστοιχούν
σε κάτι που απροσδόκητα πλησιάζει

μοιάζει όμορφη μέρα να κρυφτείς

βρίσκομαι στους χωρίς εσένα δρόμους
οι στιγμές σ' ενέχουν ακόμα
το πρωινό σε χρειάζεται

προσπαθώ να φέρω πίσω
όσα δραπέτευσαν

με τη σοφία της ανασφάλειας
εισχωρώ σε κάποιο τέλος

νώθω το ένστικτό σου μέσα μου
με συνοδεύει σε υπολείμματα ονείρων

αφαιρείς τον διάκοσμο
αφήνομαι στην τυραννία της ειλικρίνειας

τα πράγματα είναι πιο σκληρά
απ' όσο είμαστε εμείς

μεγαλώνω
κι όμως υπάρχουν ακόμα εκείνες οι στιγμές

άλλο η ζωή, άλλο η αλήθεια·
άλλο εμείς

ας συγκρίνουμε μυθολογίες
δίνω ό,τι μπορώ να δώσω

συναντηθήκαμε στην πιο
συναρπαστική καμπύλη της ρωγμής

θα φύγεις;
ή μήπως σ' αρέσει ο τρόπος που καίει;

υγρή ροή που συνεπαίρνεις
θα σε συναντήσω στην έκπληξη

εκεί που τίποτα
δεν πληγώνει πια

[ή ο λόγος θα σωθεί ή το σώμα]

στεγνά τα μάτια μας
κι ο θάνατος πια τι σημασία έχει

σεμνός ωκεανός τα όνειρά μας

 με πρόφτασε ο άνεμος σαν ξένο
κι εσύ τρέμεις μες στο καλοκαίρι

 με επισκέπτεται το αχανές πεδίο
αφέσου στη συναλληλία μας

βαρούν τα μαύρα ρούχα ακόμα
 κι απομένουν κάποιοι νόμοι να πατήσουμε

το χώμα έχει πρωτόγνωρη υφή
 δεν νομίζω όμως να μας λείψει

τι κρίμα να μη μυρίζουν τα γεράνια

ψιθύρισες ένα ψέμα
θα 'ναι η ισχύς της απαλότητας

τι ριψοκίνδυνη η γλώσσα μας
θα 'ναι η ταραχή της τρυφερότητας

 κάποιος έχασε το δρόμο του
οι υπόλοιποι ακόμα περπατούν

ξύπνημα δεύτερο δεν θα χαράξει

η λευκή σελίδα
λευκή σημαία μου

ή ο λόγος θα σωθεί ή το σώμα

[θα δοθεί μια μάχη]

αυτός που νόμιζα πως ήμουν
αυτός θέλω ακόμα να γίνω

γνώρισα δρόμους επιστροφής
που διαρκούν για πάντα

περιμένουμε
όλοι περιμένουν

δεν είναι ποτέ πολύ αργά
αλλά δεν είναι ποτέ και νωρίς

έχω ένα όπλο
δεν έχω άλλα σχέδια

αλλά θυμάμαι πώς ν' αγαπώ

για μια ακόμα φορά
για άλλα γράφω
και με άλλα εν τέλει
επιβιώνω

πάει καιρός που
αναζητώ μια
κατάσταση εξαίρεσης

αλλά με τρομάζει η λέξη
μου θυμίζει εξουσία έκτακτης ανάγκης

υπάρχει μια μεγάλη μάχη
που σύντομα θα δοθεί
ανάμεσα στην εικόνα
και στον λόγο

ανάμεσα σε όσα φαίνονται
και σε όσα είναι

φανερώνει το κλειδί του αιώνα μας

ας μαρτυρήσουμε τη δράση
χωρίς να παραδοθούμε στο ερέθισμα

μοιάζουμε μόνοι
αλλά μας συντροφεύει και πάλι
μια μεγάλη αφήγηση

λεπτή αναδίπλωση
σε όσα επέμειναν μέχρι εδώ
και μετά προώθηση
σε όσα μας περιμένουν πέρα από εδώ

αλληλοβάφτιση

υπάρχει ένα γνωστό ερώτημα —
προτιμούμε την ηρεμία της ησυχίας ή την ταραχή της ελευθερίας;
υπάρχει και μια απάντηση —
μέσα στον κίνδυνο θα ανακαλύψουμε αυτό που σώζει·
θα είσαι εκεί;

το οποίο τέλος κρύβεται στη σύζευξη

Π. Ευσταθία

[η οικογένεια ως πράξη αφαίρεσης]

κάθε που σκέφτομαι πόσο χρονών είσαι σε αυτή τη φωτογραφία με αφαιρώ από μέσα σου
αν μας βγάλω όλες έξω έχεις τα χρόνια μου
παντρεύεσαι σχεδόν ή λίγο έπειτα
χέρια επιδέξια
χέρια που μεγάλωσαν και λεκίασαν
χέρια τα χέρια σου που πολλαπλασιάζονται
κάνουν χιλιάδες τα ψωμιά
κύτταρα χέρια φτιάχνουν δάση κλώνων που περιστρέφονται αέναα γύρω σου
τα χέρια μου κλαδιά στον τοίχο ίσκιο ρίχνω πάνω σου βαρύ όταν περνάω την πόρτα
τα χέρια σου που πήρε που πήρα που τα χέρια σου ποτέ δεν καίγονται
και έτσι βγάζουν απ' τη θέση του τον ήλιο
στη θέση του κρεμάνε μια παλιά φωτογραφία
εσύ περίπου εξήντα κι εγώ
μηδέν σχεδόν

Δύο ποιήματα από τη συλλογή γνωρίζω αυτές που πλέκουν στη μέση της θάλασσας (Θράκα, 2022)

*

η αλήθεια είναι ότι δεν μπορώ ακόμα να καταλάβω τη διαφορά ανάμεσα στο άλφα με ή χωρίς τόνο, αλλά ξέρω ότι αν αποφασίσω να φωνάξω είναι πιο κοντά σε αυτό που θα καταλάβεις-
ίσως επειδή ο ήχος διαχέεται καλύτερα στο κενό της καρδιάς. από τη μία κοιλία στην άλλη τρεμοπαίζουν τα τοιχώματα, λείπει μια βαλβίδα που αν την ανοίξεις κλαίω και

μου πήρε δεκάδες χρόνια για να αντιληφθώ πως όσοι αγαπάμε μας λένε παραμύθια

στα βουνά είναι βίαια: τέρατα ξεκοιλιάζουνε παιδιά

στη θάλασσα μιλάνε για πνιγμένους και γάμους που δεν κατάφεραν να γίνουνε ποτέ επειδή
έπεσε τη λάθος στιγμή ένα αστέρι

στο κρεβάτι με κρατάω ζωντανή για ακόμα ένα βράδυ, αν σταματήσω να μιλάω θα πεθάνω. δεν το ξέρεις, απλά γνέφεις.

πραγματολογικά μιλώντας η δύση αγαπάει να εκφυλίζεται απ' την ανατολή, να της στραγγίξει τα υγρά απ' το χωμάτινο σώμα

διαχρονικά οι αγγλοσάξονες κλέβουνε μύθους

μαζί κι εσένα

*

[απάντηση]

Στον δρόμο απ' την πατρίδα, όχι
Όχι δε συγχωρώ κανέναν όταν μου μιλάει στον δρόμο

Κι όπως επιστρέφω απ' τη δουλειά πάντα κλαίω

Για τις φίλες μου, τα μηχανοκίνητα ψάρια,
που σαν λουλούδια με χαϊδεύουν απ' την απέναντι όχθη
Κι όχι
Όχι δεν έχω πατρίδα
Έχω κάτι σημαίες μεσαίου μεγέθους
που τυλίγουν το δημοτικό σχολείο
σώματα αλυσίδες σε κάγκελα

Ωραιόκαστρο, Μυτιλήνη, του Λονδίνου Προάστια

Μπροστά στην εθνική υπερηφάνεια συστέλλομαι
Γίνομαι τόσο μικρή που χωράω στον χάρτη
Το χέρι του Θεού είμαι εγώ
Διαβρώνω ταυτότητες
Ξηλώνω σύνορα
Γίνεται το θέλημά μου

Αθήνα, Γάνδη, του Λονδίνου Προάστια

Από και προς τις φίλες μου
Στον δρόμο για αυτές διαρκώς μεγαλώνω
Κι ας ξέρω καλά πως ποτέ δε θα μου το συγχωρήσουν

Κωνσταντίνα Κορρυβάντη

ΣΑΝ ΤΑ ΝΕΡΑ ΕΝΟΣ ΟΡΚΩΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΑΡΑΧΤΗΚΕ
Η ΓΑΛΗΝΗ ΤΩΝ ΜΑΤΙΩΝ ΤΗΣ ²

(μου έλεγε)

Ήταν η σποραδική γυναίκα.

Η κατά τόπους.

Εκείνη με το σμήνος στο πλευρό
και το σταθερό χέρι της τοξοβόλου

που δεν είχε ποιον να σημαδέψει.

Πλησίασε να σου πω.

Η ενοχή είναι προφητεία

κι η παραμικρή υποψία
κάτι ασύλληπτα προκλητικό.

Ναι, έχει κι ο Θεός αμαρτήσι.

πώς αλλιώς εξηγείς το ξαφνικό πέταγμα των πουλιών
πέρα από το σύρμα;

Κι αυτό το σώμα

που μοιάζει

σαν το βρεγμένο ρούχο στο σκοινί;

Δεν μιλάς, όπως δεν μιλούν

τα εγκλήματα της πλατείας στα μικρά παιδιά

² Αδημοσίευτο. Ο τίτλος είναι αντλημένος από το έργο του Ανδρέα Εμπειρικού.

κι οι μόνες μητέρες στους χαμηλούς παλμούς τους

όταν γυρίζουν αργά, με δύο κρόκους για στήθος
φωτάκια νυκτός το ξημέρωμα.

Αλλά αυτά δεν τα 'μαθες από μένα.

Το μόνο κρίμα που ξέρω εγώ
είναι το βάρος σου στο σώμα μου.

Καλλιστώ³

Οι γυναίκες που κοιτάζουν τ'άστρα
γίνονται στο τέλος αστερισμοί.

Πολύ πολύ μακριά από εκείνον
που πραγματικά τις αγάπησε.

Εκείνον που τώρα περιμένει
την πτώση τους

για να ξαναφτιάξει τη ζωή του.

³ Από τη συλλογή *Μυθογονία*, εκδόσεις Μανδραγόρας, 2015.

Ο Φόβος⁴

Το σπίτι κοιμάται. Στοιχηματίζω πως αυτή την ώρα η Μεσόγειος δεν έχει καμία ρυτίδα. Αυτές οι σκέψεις ήταν πάντοτε οι αγαπημένες μου. Είναι σαν να λέμε ανέξοδες. Όταν αποφασίζεις να μαντέψεις κατά πού φυσάει ο άνεμος, παίρνεις ένα πολύ μικρό ρίσκο. Μου το έχουν βεβαιώσει τόσοι και τόσοι ειδικοί στο ανεμοκυνηγητό. Στ' αλήθεια γενναίοι, οπλισμένοι με θάρρος γραφιάδες, περίμεναν κι αυτοί –όπως κι εγώ– για καιρό μια ευκαιρία. Οι ευκαιρίες έρχονται με τη μορφή μιας ηλικιωμένης μητέρας. Τις αναγνωρίζεις από τα μεγάλα τους μάτια, που δεν διστάζουν. Βάζουν φαΐ στον φούρνο κι ευθέως ρωτούν, λοιπόν, τι θα κάνεις εσύ για μένα; Υπάρχουν καράβια που πήραν έτσι τ' όνομά τους. Κι άγκυρες που μονάχα έτσι έκαναν να σηκωθούν. Πολλοί από εμάς έφτασαν να λαχταρούν ένα χαμηλό ναύλο όσο τίποτε. Αύριο θα νοσταλγούν τα νησιά που δεν γνώρισαν, αφού ό,τι γνώρισαν το αγάπησαν άτολμα και λίγο.

Ίος

Σ' ένα μακρινό μέλλον
όλοι οι κύκλοι είναι ομόκεντροι.

Κι εσύ φτιαγμένος
για μεγάλα πράγματα.

Είναι βράδυ στον Σκάρκο,
στην αρχαιότερη ρουλέτα του κόσμου –

Κι αποφασίζεις
να αναβάλεις την τύχη σου.

Θα μείνεις εδώ
μ' όλα σου τα ζάρια στον αέρα.

⁴ Από τη συλλογή *ΔΥΝΟ: Με τα ζάρια στον αέρα*, εκδόσεις Πόλις, 2019.

Αλέξιος Μάινας

**Ο ΜΠΑΪΡΟΝ ΕΞΗΓΕΙ ΣΤΟΥΣ ΠΡΟΕΣΤΟΥΣ,
ΣΤΟ ΤΑΒΑΝΙ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ
ΠΟΙΑ ΛΕΞΗ ΠΟΘΗΣΕ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ⁵**

Ο δρόμος του ήταν μόνος του, το χώμα του ήταν μόνο.

Εδώ τα πάντα είναι λαγκάδια. Λίμνες. Και βουνά
με αδέξιες γίδες. Τα βόλια λιγοστά. Οι λάμες σκάρτες.
Κούμαρα και κυκλάμινα και λίγες ανεμώνες
που αντιδικούν με φρύγανα. Ο ήλιος σκάβει ακάματος –
όποιος αντέχει εδώ για πάντα, τον συγχαίρω.
Η παιδική ελπίδα των χωριών και βαλτοτόπων
γύρω απ' την άμμο των νεκρών στα πόδια σάπιων στύλων
που ακινητούν πλησιάζοντας τα τείχη αυτών των άπυλων
αιώνιων βράχων, ηχεί σαν επιφώνημα σχεδόν,
σαν πρόποση πολεμοκάπηλων,
σαν πείνα δημοκόπων.
Τ' όφελος, ξέρε το, παντού και το παιδί του ο στόμφος
κινούν τα νήματα –
πάνω στα ερείπια των λαών ορθώνουν νέους θώκους.

Ως τίτλος ύμνου αρέσει και στους στιχοπλόκους
κι αθεράπευτα αφελείς.
Όποιος δεν έχει έμπνευση, ως γνωστόν, κατέχει τρόπους.
Ή μεταφράζει έξαλλους και τυχοδιώκτες: Γάλλους.
Μα μόνο ως τέτοιο σύνθημα στα χείλη υποτελών
ξυπνά τους θανατόφιλους. Για στίχους χθαμαλείς
ρίχνουν και τη ζωή στην τάφρο, ανέτοιμοι, οι αντάρτες.
Και ιδού, συνάζει ήρωες το χώμα με πασσάλους
για σταυρούς, με προσκεφάλι τ' ανεπίγραφα σπερδούκλια.
Το ρήμα θέλει αειθαλή κι ανώνυμα τα θύματα.

⁵ Από την ποιητική συλλογή *Ο διαμελισμός του Αδάμ*, Ελβετία/Βασιλεία, 2018 (συλλεκτική έκδοση).

Για τον φιλόσοφο ηχεί σαν κοροϊδία –
 μί' άστοργη μάνα των δεινών. Δάφνες και τάφος ντόπιος.
 Ο πόθος έμφυτος πολλοίς, δεν λέω. Μα μόνο ο θάνατος
 έμφυτος πάσι. Στην τόλμη και στην αρετή γυρεύει αντιπροσώπους.
 Από τις τρώγλες των φτωχών και τα κουβούκλια
 των ναών στον ίσκιο της σελήνης ηχεί σαν βέβαιος ρόγχος
 η λέξη: αόριστη, ασαφής, ελληνική. Και πιο παλιά απ' τον δυστυχή –
 τρέφει μελάνι το χαρτί και μ' αίμα τους αιώνες.
 Τη λένε οι ποιητές. Τη διαλαλούν οι νέοι. Τη διατρανώνει η υλακή
 στα φίμωτρα των σκύλων.
 Σ' αυτούς και στα πτηνά ταιριάζει. Σε πέδικλα, σε χαλινά
 από σύρμα. Στα χείλη Άγγλου είναι μωρία. Ναι, το ξέρω,
 ό,τι δεν κυβερνιέται, τον τρομάζει. Μα γίνεται Έλληνας όποιος
 τη λέει πεθαίνοντας: Ελευθερία.

[Σ.τ.Π.: Η ρήση «Έμφυτος πᾶσιν άνθρωποις ό τῆς έλευθερίας πόθος» ανήκει στον ρήτορα και ιστορικό Διονύσιο τον Αλικαρνασσέα.

Ως προς τον τίτλο του ποιήματος, λέγοντας «ταβάνι» εννοώ την οροφή του δωματίου στο οποίο ο Λόρδος Βύρωνας ήταν ξαπλωμένος, όντας άρρωστος/πεθαίνοντας στο Μεσολόγγι τον Απρίλιο του 1824.

Λέγοντας «στον ίσκιο της σελήνης» εννοώ τη μουσουλμανική ημισέληνο.

Παρόλο που ο στίχος είναι ελεύθερος και δεν υπάρχει σταθερό στροφικό σχήμα, και οι τριάντα οχτώ στίχοι του ποιήματος ομοιοκαταληκτούν: οι καταληκτικές ομοιοκαταληξίες είναι ανάκατες/ακανόνιστες και συχνά σε μεγάλη απόσταση μεταξύ τους, δηλαδή δεν ακούγονται. Την ομοιοκαταληξία αυτή, που χρησιμοποιώ –ήδη από τη δεκαετία του '90– σε πολλά ποιήματα για λόγο εντέλει νοηματικό (<https://www.hartismaq.gr/hartis-37/dokimio/sto-ergasthri-ths-stixopoihtikhs-toy-alexioy-maina>), τη λέω «απελεύθερη».]

ΙΔΑΝΙΚΗ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΠΟΙΗΤΗ⁶

Προτιμούσε την πένα και το πινέλο.
Τα κοντόκαννα όπλα.

Ακόμα θυμάμαι τον Τζιάκομο Μπλέτερσταμ
έναν μανιακό φωβιστή που γνώρισα κάποτε στο Τορίνο,
είχε μια βέσπα με διπλή μηχανή
και μια απείθαρχη μαϊμού απ' το Μαρόκο,
κάναμε εκδρομές σε ορεινές άγριες λίμνες,
ξέφραγα δάση, ασύδοτες πινελιές,
μια μέρα στο πουθενά
στάθηκα μπροστά σε μια μάντρα για να καπνίσω
και ζωγράφισε τον καπνό να βγαίνει πράσινος
απ' το στόμα της μουγκής μαϊμούς του
όπως ο χειμώνας απ' τη λαμαρίνα της βέσπας.
Τη ζωγράφισε κίτρινη με μια τουλίπα στο πέτο
για να μου τη χαρίσει,
είναι η σφαίρα που μια μέρα θα φας, είπε,
γιατί εσείς οι ποιητές είστε ωραίοι και αφιλονίκητοι –
γράφετε πιο καλά μες στο φέρετρο.

Μια άλλη φορά τον πέτυχα στα συνθήματα
κάτω απ' τα τείχη της ένοχης φάμπρικας,
δεν είχε μαζί του τον πίνακα
αλλά πανό με άναρθρες πιτσιλιές από χρώμα,
είσαι φασίστας μου πέταξε εν μέσω διαδήλωσης
γιατί πιστεύεις στον κόσμο που βλέπεις
(έλεος υπάρχει μόνο στο ανέφικτο).

Κάποια τρίτη φορά ένα Πάσχα
με φώναξε σπίτι όπου η κατάκοιτη μάνα του
είχε αναστηθεί για να φτιάξει καμένο κατσίκι,
μιλήσαμε για τους εξπρεσιονιστές
ως απόηχο των φαινομενολόγων,
ήξερε κάμποσα και τ' ανακάτευε στο κίτρινο χρώμα

⁶ Από την ποιητική συλλογή *Ο διαμελισμός του Αδάμ* (Ελβετία/Βασιλεία, 2018, συλλεκτική έκδοση).

όπως το 'βλεπε μπροστά του στο λάδι,
η ευδαιμονία... έλεγε, ο ηδονισμός...
και ζωγράφιζε στον αέρα σταυρούς και μαϊμούδες.
Δεν είχα φέρει ούτε κρασί ούτε άφιλτρα
και ντράπηκα να ρωτήσω.

Τέλη Μάρτη είδα την άτρωτη βέσπα του
σ' ένα ακαλαίσθητο σοκάκι με χιόνι
(καβάλα ένα γερμανάκι απ' το Μάιλαντ),

στο κιόσκι που ρώτησα κάποιος μου 'πε πως «έφυγε»
ήταν σίγουρος πως συνάντησε τον πατέρα του στο παρτέρι,
ρώτησα κι αλλού και το δέχεσαι τελικά
ως άχρωμο γεγονός, όχι ως κάτι με νόημα,
–τι άλλο να πω–
πέθανε και χαθήκαμε.

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΚΥΝΗΓΙ⁷

Άρδευση και σπονδές της δυναστείας των Τανγκ.

Έχει μαζευτεί μια στρατιά μυρμήγκια
στο μαρμάρينو στηθαίο του μπαλκονιού,
ξεχειλίζουν απ' τις σχισμές στη βάση του τοίχου.
Θυμάμαι ένα καλοκαίρι στη θάλασσα πριν από δεκαετίες.
Ήταν ένα απ' τα πρώτα ταξίδια στους αμμόλοφους του Βορρά,
στο Βέστερλαντ με τον σκελετό του φαρόπλοιου
και το νησί Άμρουμ.
Έπεφτε νωρίς το φθινόπωρο, σύννεφα στραγγίζαν το φως
και μοιραία φυσούσε γιατί θα ξεκίναγε το σχολείο.

Υπήρχε μια μυρμηγκοφωλιά στα δοκάρια που στήριζαν
τη στέγη του παράσπιτου της αγροικίας που νοίκιαζε ο θεός.
Απ' τα παράθυρα φαινόταν η μουλιασμένη έρημος
της ρυτιδωμένης απ' την άμπωτη άμμου,
η γάτα που 'κανε τη δική της ανασκαφή,
το σμήνος των γερανών που καθόταν στο πασσαλόπηγμα
εποπτεύοντας τον περίπατο του νερού.
Ο θεός υποδεχόταν όρθιος το σούρουπο
μπροστά στο κενό τζάκι και το σπαθί
πίνοντας και παραπατώντας.
Η γυναίκα του παραμόνευε για να ισιώσει το χαλί.
Οι αγοραίες προπόσεις του θείου ξεπερνιούνταν με Μπραμς.

Θυμάμαι να κυνηγώ τα μυρμήγκια που κατέβαιναν τον τοίχο
και ξεκάμπιζαν στο χαλί,
σκαρφάλωνα με τα παπούτσια στον σοφά και τα συλλάμβανα
ανάμεσα σ' ανεμόμυλους κι απομιμήσεις των Φλαμανδών,
τα σήκωνα με δυο δάχτυλα πάνω απ' το στόμα και τα 'τρωγα.
Η δανέζα νταντά, που μονίμως καθάριζε φρούτα,
εμφανιζόταν στην καμαρόπορτα σαν αρχάγγελος

⁷ Από την ποιητική συλλογή *Προσκόμματα και ποιμαντικές λύσεις για την κατάβαση της αγέλης στον κάμπο σε περίπτωση αντάρας*, εκδόσεις Μικρή Άρκτος, Αθήνα, 2021.

και σφύριζε με τα δόντια
για να μου αποσπάσει την προσοχή χωρίς να με μαλώσει.

Ίσως γνωρίζω πολύ περισσότερα πράγματα τώρα,
αλλά κοιτώντας μέσα μου τα παλιά μυρμήγκια
να ξανοίγονται στο τρικυμισμένο χαλί
μοιάζουν όλα τα σημεία του χρόνου να εκτείνονται στην ίδια ευθεία
σαν συλλαβές μιας τελεσίδικης ρήσης,
και καθώς συλλέγεται διαρκώς υλικό και υπάρχουν ευθύνες
είναι δύσκολο να σταθείς λίγο απόμερα
και να καταλάβεις τι μένει.

ΒΡΟΥΤΟΣ⁸

Αν ήσουν εγώ θα συμφωνούσες.

Ιούλιε
πόσο τρυφερά σε κρατάω σαν γιο μου
έκπληκτο και υγρό
ενώ το αίμα κυλά στο εγχειρίδιο
μουλιάζοντας τη λαβή του
κι απλώνει στα σκαλοπάτια τον ίσκιο σου
κοκκινίζοντας τις πτυχώσεις του
που κατεβαίνουν το μάρμαρο των τυράννων
σαν τόγα
γιατί πιστέψαμε κι οι δυο στην ιδέα
ότι τα πάντα πρέπει να κορυφώνονται
σε μια πράξη ανδρείας
που απαιτεί τώρα από εσένα
να συμβάλεις αδρά
καταθέτοντας ανεξίτηλα τη θνητότητα
καθώς σκύβεις πάνω
στο στήθος του φίλου σου για να εκπνεύσεις
και ν' απορήσεις –
γυμνά στη λάμα της ιστορίας
τα σπλάχνα όλων μας.

⁸ Ποίημα που έχω διαβάσει σε εκδηλώσεις, ήδη από το 2007, αλλά παραμένει αδημοσίευτο.

Παυλίνα Μάρβιν

Οι τρεις γυναίκες που έγιναν κρεβάτι

Το πρωινό εκείνο δεν ξημέρωνε με τίποτα.
Οι τρεις οι μοίρες με τα μάτια κατακόκκινα
αδύνατο να πιουν το χαμομήλι τους για να αποκοιμηθούν.
Ξεχύθηκαν στους δρόμους με τις κλαρωτές πιτζάμες
να γυρέψουν το φεγγάρι· να δούνε μήπως από πείσμα
αρνιότανε να φτάσει μ' ένα σάλτο στο κρεβάτι του
κρατώντας ξάγρυπνη ολάκερη την οικογένεια της νύχτας.
Γλίστρησαν στο πηχτό σκοτάδι με τα πασουμάκια τους
μα το φεγγάρι άφαντο, κι ούτε ένα αστέρι δεν καταδεχόταν να φωτίσει:
«η βάρδια μου τελείωσε», ακούστηκε ο αστέρας ο μεγάλος,
«έχω πολλά ψέματα να ζυμώσω», είπε και το μικρό το αστεράκι.
«Ψωμιά εννοούσε! Νυχτόψωμα!», διόρθωσε ο αστέρας φοβισμένος
μα οι μοίρες ήδη είχαν τεντώσει τα ρουθούνια τους
κι είχαν απλώσει τα μακριά ποδάρια τους σε δρόμους και παράδρομους
κι είχανε στείλει τ' αυτιά τους σε δέκα μεριές
και κρατούσαν τα μάτια τους θεόκλειστα
μέχρι να τους φανερωθεί ό,τι ήταν ακατόρθωτο να δουν.
Στο τέλος, το δεξί ποδάρι της πρώτης
σκόνταψε στην οδό Τύχης· ένα πλάσμα κουκουλωμένο
πλάγιαζε δίπλα σ' έναν κάδο.
Ευθύς μαζώχτηκαν και οι τρεις· άνοιξαν τότε τα χείλια τους σαν χωνιά
για να φωτιστεί ο τόπος· μόλις αντίκρισαν
δαρμένο και κακοπαθημένο το κορίτσι με το νυχτικό
αναφώνησαν και αντήχησε η φωνή τους στην άλλη πλευρά του κόσμου
και αμέσως σφάλισαν το στόμα με τα χέρια τους.
«Μπερδεύτηκε η σπιτονοικοκυρά μου και με σκότωσε»,
ψέλλισε το κορίτσι μέσα στο βαθύ σκοτάδι χωρίς ποτέ να ανοίξει τα μάτια του.
«Και η μητέρα σου; Και η αδελφή σου;», ρώτησε από τις μοίρες η μικρότερη.
«Άσ' τες εκείνες και κουράστηκαν απ' την κακία του κόσμου», είπε τώρα το κορίτσι.
Οι μοίρες, όμως, δεν έχασαν καιρό· πιασμένες απ' το χέρι κι ανεβαίνοντας
σκαλί σκαλί στον άνεμο, ξεπήδησαν μέσα από το παράθυρο
στην κάμαρη της συμφοράς όπου κρύβονταν τώρα
οι τρεις γυναίκες σε μια σάπια τρίφυλλη ντουλάπα.

Οι μοίρες σήκωσαν τότε την ντουλάπα με μια ματιά
και διάταξαν τις γυναίκες:
«να πάτε πάνω και να ῥθετε κάτω, να γίνετε κρεβάτι
με πόδια πέτρινα και με στρώμα από μπαμπάκι
με μαξιλάρια πουπουλένια και με πάπλωμα μεταξωτό,
να ξαπλώνουν επάνω σας για τρεις ζωές τα βαριά βάσανα του κοριτσιού
και ούτε να μιλήσετε, ούτε να κλάψετε, ούτε να λυγίσετε ποτέ».
Και οι τρεις γυναίκες ανέβηκαν πάνω και ήρθαν κάτω
και έγιναν κρεβάτι και φανερώθηκε στον ουρανό
το φεγγάρι μισό και χολιασμένο
και οι μοίρες απόθεσαν στο προσκέφαλο του κοριτσιού
ένα μύρο ακριβό και γκόλφι για την κακία του κόσμου
και το κορίτσι χώθηκε κουρασμένο
στο κρεβάτι με τα μεταξωτά παπλώματα, τα πουπουλένια μαξιλάρια
το στρώμα από μπαμπάκι, τα πέτρινα πόδια
και κοιμήθηκε.

Οι προγόνισσες μου είναι οροσειρά

Να 'μαι η γιαγιά σου η μικρή και πάω νηπιαγωγείο
μαθαίνω το μαχαλεπί που λαχταράς να φτιάχνω
μαθαίνω και τα δάχτυλα που αγάπα η αδελφή σου
μαθαίνω και κεντήματα για τα πολλά προικιά σας
που εμείνασι στο σπίτι μας που χάσαμε για πάντα
μα σώθηκε όλη η τέχνη μου και να που σ' τη χαρίζω·
Να 'μαι η γιαγιά σου η δυνατή που στα εικοσιεπτά μου
μόνη θα μείνω να θωρώ τα τρία μου παιθκια
και με τα μαύρα μάτια μου σπέρνω πολύπαθους χορούς
μες στην Λαπήθου τα περβόλια, στους λεμονανθούς·
Να 'μαι η γιαγιά σου η δυνατή που τα δεμάτια ρίχνω
στην πλάτη μου και ανηφοριά του Κάμπου δεν με σκιάζει
και αν λεν πως περπατώ σκυφτή, καμαρωτή πηγαίνω
και αν λεν πως χαμηλά κοιτώ, τον ουρανό γητεύω.
Να 'μαι η γιαγιά σου η μυστική που χάνομαι στο δάσος
και λέω χάσου μου κι εσύ κι έλα κι ελευθερώσου
από τα σπίτια, τα προικιά και τα βαριά δεμάτια
και λέω χάσου μου κι εσύ στο σκοτεινό μου δάσος
που έρχονται οι γιαγιάδες σου και παν νηπιαγωγεία
που έρχονται οι λεμονανθοί και τις μοσχομυρίζουν
που έρχεται το νύχτωμα που εκένταε μαύρα μάτια
που έρχεται το γλύκισμα γινάτια να μερώσει
που έρχεται η φουσκοδεντριά όπου κοιμούμαστε όλες
στην ερημιά και μόνες μας, στην ερημιά και όχι

Αόρατη βασίλισσα

*πιστεύω εις μίαν κυρίαν
αγνώστου προελεύσεως, ονόματος, διευθύνσεως
ποιήτρια ουρανού και γης
αοράτων τε πάντων και αοράτων*

Αν η Στέλλα καταφέρει να ταξιδέψει
με τη Γκρασιέλα στην αγκαλιά της
και τα πλαστά διαβατήρια που της χάρισες
Μακριά από την πρώτη πόλη του βιασμού
Μακριά από τη δεύτερη πόλη
που άφησε τον βιασμό να συνεχίζεται
Εσύ, η αθέατη πλαστογράφος
Εσύ, που προσφέρεις με σταθερή παλάμη
το χρυσό κλειδί για το δωματιάκι
της ευτυχίας στο μυθικό Βέλγιο
Εσύ η κορωνίδα της ελευθεριακής διοίκησης
Κράτος εν κράτει εσύ·
Σε ένα ημιυπόγειο στο Αιγάλεω
Ξεχύνονται άφοβα τα αφρικανικά σκαθάκια
Την ώρα που το αεροπλάνο ετοιμάζεται
να χαθεί στα σύννεφα
χάρη στην ψεύτικη σφραγίδα
της αληθινής αγάπης σου
για τον κόσμο

Σταμάτης Πολενάκης

ΟΔΥΣΣΕΩΣ ΕΠΙΤΥΜΒΙΟ⁹

Ενθάδε κείται ο Οδυσσεάς, γιος του Λαέρτη,
εκείνος που ουδέποτε έζησε
εκείνος που διέσχισε από άκρη σ' άκρη
την άγνωστη ενδοχώρα της νύχτας.
Μοίρα μας είναι ο αφανισμός και η αιώνια
επιστροφή των κυμάτων.
Ό,τι κερδίζουμε σήμερα, αύριο χάνεται.
Οι θεοί ανακατεύουν διαρκώς την τράπουλα.

ΜΟΙΡΑ¹⁰

Δέξου την ποίηση σαν έναν φοβερό χρησμό
σαν έναν τρόπο ζωής σαν έναν τρόπο θανάτου
Δέξου τον κόσμο που σου δόθηκε, δέξου
τον φοβερό χρησμό του θανάτου και της ζωής
Αύριο θα πρέπει και πάλι να επιζήσουμε
περνώντας μέσα από τις φλόγες.

⁹ Από την ποιητική συλλογή *Η ένδοξη πέτρα*, εκδ. Μικρή Άρκτος, 2014.

¹⁰ Από την ποιητική συλλογή *Η ένδοξη πέτρα*, εκδ. Μικρή Άρκτος, 2014.

ΠΕΡΙΚΟΠΗ ΑΠΟ ΕΝΑ ΑΠΟΚΡΥΦΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ¹¹

Μια μέρα ο Ιησούς επέστρεψε και τ' όνομά του ήταν κανέννας και κανείς δεν τον αναγνώρισε.

Μια μέρα ο Ιησούς επέστρεψε για να βαδίζει όχι πάνω στην παγωμένη θάλασσα αλλά ανάμεσα στους σακατεμένους επαίτες και τους λεπρούς, ανάμεσα στους επιζώντες της μάχης του Βερντέν, ανάμεσα στους τυφλούς ψαράδες της Σκιάθου που γέρασαν περιμένοντας.

Τη μέρα που ο Ιησούς επέστρεψε, έβγαλε μια κραυγή φοβερή κι ελάλησε για τελευταία φορά προς τους όχλους κι έκλαψε με πικρά ανήμπορα δάκρυα για το επτάχρονο κοριτσάκι που ονομαζόταν Ξενούλα και πνίγηκε στο πηγάδι.

¹¹ Δημοσίευτο ποίημα.

ΑΥΤΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

Αναστασία Γκίτση: Εαυτού ανάκριση. Ποιητικό τω τρόπω.

Είμαι η άνθρωπος. Ήρθα στον κόσμο μια χειμωνιάτικη μέρα πριν κάτι δεκαετίες μία μεταξύ τόσων πολλών. Γεννήθηκα στην πόλη της Θεσσαλονίκης μα τα πέλματά μου βαδίζουν χώρες, πόλεις, νησιά και γραφικά χωριουδάκια. Οι ρίζες μου δεν είναι τόποι αλλά άνθρωποι, τους κουβαλώ στη μέσα φόδρα της ψυχής μου.

Υπάρχω, ως επί των πλείστων, στο μεταξύ. Μεταξύ Ελλάδας Γερμανίας. Γαλλίας Ελβετίας. Θεσσαλονίκης Νυρεμβέργης. Θεολογίας και ποίησης. Κινούμαι μεταξύ χώρου και χρόνου, πίσω από τις λέξεις, πλάι στους εσωτερικούς κραδασμούς τους. Βρίσκομαι μεταξύ σκοταδιού και φωτός, στρέφομαι κυρίως στο φως. Θέλω να γίνομαι ένα ολόκληρο «μαζί» παρά ένα μεμονωμένο «εν μέρει».

Προσέχω την εργασία μου, την αγαπώ. Προσέχω τις μικροπληγές του άλλου, τις θωπεύω σαν να είναι δικές μου. Καραδοκώ την/ για την/ στην ομορφιά. Δεν έχω καμία βεβαιότητα για τα πράγματα. Καμία προσδοκία από τους ανθρώπους. Παρεμβάλλομαι διαρκώς ανάμεσα στον εαυτό μου και τις έννοιες.

Εναρμονίζω τον λόγο με τη μουσική και την εικόνα. Προσπαθώ τουλάχιστον. Κάποτε τα καταφέρνω, άλλοτε πάλι όχι. Σπάω τη γλώσσα σε μικρολεκτικά τοπία, αποδομώ τις εκφράσεις, τις αναδομώ σε νέα εννοιολογικά σχήματα, επιμένω στις ραφές, συναρμολογώ ό,τι λείπει για να μην «λυπεί».

Κυρίως πειραματίζομαι που σημαίνει ασχολούμαι με το puzzle της ποίησης που αποτελείται από πολλά κομμάτια όπως code poetry, poetry performance, video poetry, photo poetry, visual poetry, blackout poetry, fluxus poetry, concrete poetry και... και... και...

Ο **Νίκος Ερηνάκης** [Αθήνα, 1988] είναι Επίκουρος Καθηγητής Κοινωνικής & Πολιτικής Φιλοσοφίας και Φιλοσοφίας του Πολιτισμού στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, ενώ παράλληλα διδάσκει στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών. Είναι Διδάκτωρ Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου του Λονδίνου, όπου ξεκίνησε τη διατριβή του ενώ τη συνέχισε και ολοκλήρωσε ως recognised research student στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης. Έχει σπουδάσει Οικονομικά [ΟΠΑ], Φιλοσοφία & Συγκριτική Λογοτεχνία [Warwick] και Φιλοσοφία των Κοινωνικών Επιστημών [LSE]. Εργάζεται της ως Επιστημονικός Διευθυντής του think-tank ENA, διετέλεσε μέλος του Δ.Σ. του Φεστιβάλ Αθηνών και Επιδαύρου, διευθυντής στρατηγικής ανάπτυξης του Διεθνούς Φεστιβάλ Κέρκυρας, και είναι μέλος του Δ.Σ. της Ελληνικής Συμφωνικής Ορχήστρας Νέων. Για το πρώτο του βιβλίο φιλοσοφίας με τίτλο *Αυθεντικότητα και Αυτονομία: από τη Δημιουργικότητα στην Ελευθερία* (Κείμενα 2020) τιμήθηκε με Βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών. Έχουν εκδοθεί τρία βιβλία ποίησής του (*Σύντομα όλα θα καίγονται και θα φωτίζουν τα μάτια σου*, Ροές 2009· *Ανάμεσα σε όσα πέφτει η σκιά, α' έκδ.*: Γαβριηλίδης 2013, β' έκδ.: Κείμενα

2021· *Ακόμα Βαφτιζόμαστε*, Κείμενα 2022), το τρίτο εκ των οποίων ήταν υποψήφιο για το Κρατικό Βραβείο Ποίησης και το δεύτερο εκ των οποίων έχει μεταφραστεί και εκδοθεί στη Γαλλία· δύο βιβλία ανθολογίας ποιημάτων του Georg Trakl (*Σκοτεινή αγάπη μιας άγριας γενιάς*, α' έκδ.: Γαβριηλίδης 2011, β' έκδ.: Κείμενα 2021) και του Paul Celan (*Βόρεια του μέλλοντος*, Γαβριηλίδης 2017) σε μετάφρασή του· και τρεις συλλογικοί τόμοι φιλοσοφικών δοκιμίων σε επιμέλειά του. Ποιήματα, δοκίμια και άρθρα του έχουν δημοσιευθεί σε διάφορα διεθνή περιοδικά, σε ελληνόγλωσσους και ξενόγλωσσους συλλογικούς τόμους, ανθολογίες και πρακτικά συνεδρίων με κριτές.

Ευσταθία Π.

Γεννήθηκα, μεγάλωσα σπούδασα και έζησα το μεγαλύτερο κομμάτι της ενήλικης ζωής μου στη Θεσσαλονίκη. Τα τελευταία δύο χρόνια ζω στην Αθήνα και εργάζομαι ως επιμελήτρια βιβλίων. Εδώ και δώδεκα χρόνια διατηρώ ένα μπλογκ με τον τίτλο «τρία έψιλον». Με αυτό το ψευδώνυμο βγήκε και η πρώτη μου συλλογή *Γνωρίζω αυτές που πλέκουν στη μέση της θάλασσας* (Θράκα, 2022), ένα βιβλίο πολύ τυχερό, που ανάμεσα σε άλλα όμορφα που έφερε στη ζωή μου, έλαβε το βραβείο «Γιάννης Βαρβέρης» (πρωτοεμφανιζόμενη/-ος στην ποίηση) από την Εταιρεία Συγγραφέων. Συνεχίζω να γράφω αρκετά, να μεταφράζω πολύ και να διαβάζω ακόμα περισσότερο, όταν η καθημερινότητά μου μου το επιτρέπει.

Η **Κωνσταντίνα Κορρυβάντη** γεννήθηκε το 1989 και μεγάλωσε στην Αθήνα. Σπούδασε στο Πάντειο Πολιτικές Επιστήμες, Ιστορία και Διεθνείς Σχέσεις. Η πρώτη της ποιητική συλλογή *Μυθογονία* (εκδ. Μανδραγόρας, 2015) τιμήθηκε με το βραβείο ποίησης «Μαρία Πολυδούρη» και με το βραβείο «Γ. Αθάνα» της Ακαδημίας Αθηνών. Η δεύτερη ποιητική της συλλογή *Δυνο: με τα ζάρια στον αέρα* κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Πόλις το 2019. Ανάμεσα στις πιο πρόσφατες συνεργασίες της βρίσκονται πρωτοβουλίες και δράσεις της ΕΡΤ, του Ιδρύματος Ωνάση και του House of Poetry στο Βερολίνο. Παράλληλα, ασχολείται με το δοκίμιο. Κριτικά κείμενά της για τη λογοτεχνία, το φύλο και τον διαθεματικό φεμινισμό δημοσιεύονται στο ηλεκτρονικό περιοδικό *Ο Αναγνώστης*, όπου κρατά τη στήλη «HerStory». Διατηρεί, επίσης, τη στήλη της ποίησης στην εφημερίδα *Η Εποχή*, στο ένθετο «Η Εποχή των Βιβλίων».

Αλέξιος Μάινας: Δυο λόγια «αυτοπροσωπογραφίας»

Μιλώντας ταυτοτικά, η κομβικότερη συνθήκη κι ίσως το μόνο άξιο αναφοράς ως προς το ποιος και το πώς είμαι ως άνθρωπος και ως ποιητής (ή φίλος της ποίησης), είναι το αμύθητο δώρο της διπλής πολιτισμικής ταυτότητας. Καταγόμενος από τη Σαντορίνη ο Έλληνας πατέρας μου μεγάλωσε στην Αθήνα, η δε Γερμανίδα μητέρα μου

κοντά στην Κολωνία. Μεγάλωσα με δυο γλώσσες, άρα με δυο βλέμματα στον κόσμο: με δυο οντολογίες. Η διπλή ερμηνεία των πραγμάτων, ο διττός τρόπος όχι απλά να τα κατονομάζεις, αλλά και να τα νιώθεις, να τα αξιολογείς, η αδυνατότητα να στερεωθεί κάτι ή να περικλειστεί σε μία λέξη-όνομα, αποτελεί από μόνη της ένα είδος ποιητικής και φιλοσοφικής προπαιδείας. Έτσι δομήθηκε κι αναδύθηκε το διπλό μου πάθος, ο διπλός μου δρόμος στη ζωή και τη σκέψη: αυτός της αμφισημίας (ποίηση) και αυτός της αμφιβολίας (φιλοσοφία).

Ως είδος στοχασμού και έκφρασης, ως τρόπο συσχετισμού με τον κόσμο ανακάλυψα την ποίηση μόλις τελείωσα το σχολείο. Κάθε τέχνη, ειδικά δε η ποίηση, προτάσσει την απόλαυση ή την αισθητική ηδονή, ακόμα και την παρηγόρηση, τον προβληματισμό ή την ηθική διερεύνηση, είναι όμως κάτι ακόμα βαθύτερο: είναι ένα πλήρες γνωσιολογικό εργαλείο, μια δυνατότητα αντίληψης του κόσμου ως κειμένου. Η διάγνωση της ρευστότητας, της οντολογικής αστάθειας και επηρεασιμότητας αντικειμένων και καταστάσεων εντέλει σε ωριμάζει μέχρι το σημείο της μετριοπάθειας και του αγνωστικισμού. Αυτού του είδους η μαθητεία στην ποίηση υπήρξε για μένα, από τη στιγμή της ενηλικίωσής μου, ένα είδος ακατάσβεστης εσωτερικής κλήσης. Που, παρά το βαρύ τίμημα, νομίζω πως δεν πρόδωσα ποτέ.

Το όνομα μου είναι **Παυλίνα Μάρβιν**. Γεννήθηκα στην Αθήνα, αλλά μεγάλωσα στην Ερμούπολη της Σύρου. Είμαι μισή Κύπρια, από τη μεριά της μητέρας μου. Σπούδασα Ιστορία στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και Σκηνοθεσία στη Δραματική Σχολή του Εθνικού Θεάτρου. Ολοκλήρωσα τη διδακτορική μου διατριβή με θέμα την κρατική πολιτική βιβλίου στην Ελλάδα και την ιστορία του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου (ΕΚΕΒΙ). Το πρώτο μου βιβλίο, *Ιστορίες απ' όλον τον κόσμο μου* (Εκδόσεις Κίχλη, 2017), έλαβε το βραβείο «Γιάννης Βαρβέρης» της Εταιρείας Συγγραφέων και συμπεριλήφθηκε στα δέκα καλύτερα ελληνόφωνα βιβλία γυναικών συγγραφέων από την επιτροπή «Know her words» του PEN Greece. Το δεύτερο βιβλίο μου, *Θαύματα στου Πολύφημου | Σβήστε τους φάρους για τον Ιβάν Ισμαήλοβιτς* κυκλοφόρησε από τις Εκδόσεις Κίχλη το 2022. Εμπνεύστηκα και διηύθυνα από το 2018 έως και το 2020 το πρώτο φεστιβάλ λογοτεχνικής performance στην Ελλάδα, που πραγματοποιήθηκε για τρεις χρονιές στο πλαίσιο της Διεθνούς Έκθεσης Βιβλίου Θεσσαλονίκης. Καταπιάνομαι με τον ποιητικό λόγο στο χαρτί και στη σκηνή, ως μέσο έκφρασης όλων εκείνων των ιστοριών και των γεγονότων που δεν θα μπορούσαν να ειπωθούν με ακρίβεια κατά κανέναν άλλο τρόπο. Το 2023 συνδημιούργησα με την ομάδα μου την παράσταση «Απόγευμα με τη Νίκη Ρεβέκκα», που βασίζεται στο έργο της συγγραφέως Νίκης Ρεβέκκας Παπαγεωργίου. Ανήκω στην ομάδα συγγραφέων εκτάκτου ανάγκης «γραφούλες» και είμαι, επίσης, μέλος της οργανωτικής ομάδας του διαθεματικού φεστιβάλ για το φύλο και τη λογοτεχνία «Μωβ Μέδουσες». Ποιήματα και κείμενά μου έχουν μεταφραστεί σε πάνω από δέκα γλώσσες. Βρίσκομαι σταθερά σε πολύ επισφαλείς εργασιακές συνθήκες και κάνω πολλές δουλειές

ταυτόχρονα για να επιβιώσω, όπως οι περισσότεροι άνθρωποι που εργάζονται στα πεδία των ανθρωπιστικών επιστημών και του πολιτισμού στην Ελλάδα. Τα ποιήματα που συμπεριλαμβάνονται στην παρούσα δημοσίευση ανήκουν στο ανέκδοτο βιβλίο μου *Οι μοίρες*. Το ποίημα «Οι προγόνισσες μου είναι οροσειρά» γράφτηκε για την ταινία WOMANIFESTO της Έφης Σπύρου.

Σταμάτης Πολενάκης

Μου ζητήθηκε κάτι σαν ένα είδος αυτοπροσωπογραφίας. Το σχέδιασμα της αυτοπροσωπογραφίας μου είναι κάτι που κάνω εδώ και κάμποσα ήδη, χρόνια. Εννοώ ότι για κάποιον μυστηριώδη λόγο έγραψα ποιήματα ή μάλλον προσπάθησα να γράψω και ελπίζω, αν θέλει ο Θεός, να προσπαθήσω και για μερικά άλλα ακόμα. Τονίζω ιδιαίτερα τη φράση αν θέλει ο Θεός, μόλο που πιστεύω ότι ο Θεός δεν θέλει απολύτως τίποτα ή θέλει μονάχα το Θείο τίποτα μέσα στο οποίο αποσύρεται.

Μέσα από την ποίηση η εικόνα του προσώπου μου εμφανίζεται όπως στα φωτογραφικά φιλμ του άλλοτε που οι παλιοί φωτογράφοι εμφάνιζαν σιγά σιγά αλλά το φιλμ παίρνει φως και καίγεται. Θα πάψω να υπάρχω, σύντομα, σήμερα κιόλας ή ίσως αύριο, και κάποιος άλλος θα πάρει τη θέση μου και θ' αναλάβει από την αρχή αυτόν τον μάταιο αγώνα που κανείς δεν μπορεί ποτέ να κερδίσει κι έτσι συνεχίζει ο κόσμος. Το μυστήριο θα μείνει για πάντα ανεξιχνίαστο και το αίνιγμα άλυτο. Η τέχνη και η ποίηση αλλά και η ίδια η ζωή είναι έννοιες που δεν συγγενεύουν σε τίποτα με την ιδέα της επιτυχίας. Fail again. Fail better, έγραψε προς το τέλος της ζωής και του έργου του ο μεγάλος Ιρλανδός Σάμιουελ Μπέκετ.

Κι αν είμαι millennial ή και Γενιά Z, μη με φοβάσαι...

Η Αγγελική Δαρλάση συνομιλεί με δύο νέους δημιουργούς που γράφουν για παιδιά

Αντίθετα με ό,τι θα περίμενε πιθανότατα κάποιος, δεν είναι πολλοί οι νέοι ηλικιακά συγγραφείς που γράφουν για παιδιά κι εφήβους. Κι έτσι, όταν κυκλοφόρησε το 2022 το εικονογραφημένο βιβλίο *Τα πουλιά* της Αναστασίας Σταματοπούλου σε εικονογράφηση του Βασίλη Κουτσογιάννη (εκδόσεις Καστανιώτη), το γεγονός πως επρόκειτο για μια συγγραφέα μόλις 20 ετών τότε, σίγουρα ήταν μια ευχάριστη έκπληξη.

Το βιβλίο συζητήθηκε θετικά κι όχι μόνο για το νεαρό της ηλικίας της συγγραφέα, όπως συχνά συμβαίνει, το συγκεκριμένο βιβλίο είχε την ορμή, την... άγνοια κινδύνου και τη φρεσκάδα ενός ντεμπούτου.

Τα πουλιά μιλάει για ένα παιδί που θέλει να μάθει τη γλώσσα των πουλιών. Μια σχεδόν γκόθικ, αλληγορική ιστορία για την ενηλικίωση και για το τίμημα που πληρώνεις μεγαλώνοντας. Και ταυτόχρονα, κατά την άποψή μου, μια κρυμμένη ωδή στην παιδικότητα που υποχρεώνεσαι ν' αφήσεις πίσω σου – αυτός ο άδικος αναγκαστικός (;) αποχωρισμός, αν θες να επιβιώσεις στον κόσμο των μεγάλων. Ίσως αυτό να είναι που ξαφνιάζει τον ενήλικο αναγνώστη σ' αυτό το βιβλίο: η συνύπαρξη της ανεπιτήδευτης ωμότητας με μια ακατέργαστη, σχεδόν παιδική, λυρικότητα. Μια νεαρή συγγραφέας, που δεν χρωστάει τίποτα και πουθενά, παρά μόνο στο μέλλον της, μια αυθεντική νεανική φωνή, που έχει μόλις αφήσει πίσω της την εφηβεία και τολμάει να πει τα πράγματα έτσι ακριβώς όπως τα βίωσε ή και τα σκέφτηκε κι ένιωσε. Μιλάμε άλλωστε για ένα κείμενο που το έγραψε σε ηλικία 17-18 ετών για έναν διασχολικό διαγωνισμό στον οποίο και διακρίθηκε.

Οπότε το «βραβείο “Λότη Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου” σε πρωτοεμφανιζόμενο συγγραφέα βιβλίου για παιδιά ή νέους» του Ελληνικού Τμήματος IBBY-Κύκλου του Ελληνικού Παιδικού Βιβλίου όχι απλώς δεν ξάφνιασε, αλλά μάλλον ήρθε κι ως φυσικό επακόλουθο. Το βιβλίο βρέθηκε επίσης και στη βραχεία λίστα των Κρατικών Βραβείων Παιδικών Λογοτεχνικών βιβλίων και διακρίθηκε και με White Ravens.

Το βιβλίο *Τα πουλιά* ολοκληρώνει μοναδικά η εικονογράφηση του επίσης νέου (28 χρονών τότε) Βασίλη Κουτσογιάννη, που ενισχύει την όλη ατμόσφαιρα, με εικόνες που παραπέμπουν άλλοτε σε μια πιο φωτεινή, καθαρή παιδικότητα σε αντιδιαστολή με το σκοτεινό θεματικό τους πυρήνα, κι άλλοτε ενισχύουν την μελαγχολία της εφηβικής υπαρξιακής ανησυχίας μέσα από μια σκούρα χρωματική παλέτα, αλλά ιδίως μέσα από ιδιαίτερες και καθόλου αναμενόμενες οπτικές γωνίες και προοπτικές

που ξαφνιάζουν κι εντυπωσιάζουν, αναδεικνύοντας ακόμη περισσότερο τη συνολική ατμόσφαιρα του κειμένου. Η εικονογράφηση απέσπασε Έπαινο στα βραβεία ΕΒΓΕ 2023.

Ήμουν περίεργη κι ανυπόμονη για το αν θα υπήρχε συνέχεια για τη νεαρή συγγραφέα....

Όσο για τον Κουτσογιάννη, έχει εικονογραφήσει αρκετά βιβλία που έχουν τύχει πολύ θετικής ανταπόκρισης κι έχει ήδη διακριθεί σε διεθνές επίπεδο: η εικονογράφησή του για «Το παιδί και το άγαλμα του Άντερσεν» (κείμενο Α. Δαρλάση, εκδόσεις Μεταίχμιο) ήταν μια από τις 60 που επιλέχτηκαν για την Anapas International Illustration Exhibition, στο πλαίσιο του Beijing International Book Fair 2022. Και μόλις πρόσφατα η εικονογράφησή του στο *Η ώρα του ουρανού πήγε ροζ με πορτοκαλί* της Λίλιας Γκούνη Σοφικίτη (εκδόσεις Πατάκη) πήρε έπαινο στο Young Book Designers Award 2024 στην 20ή Διεθνή Έκθεση Βιβλίου Θεσσαλονίκης, αποδεικνύοντας πως είναι ένας δημιουργός της εικόνας που ήρθε για να μείνει.

Και να που μόλις πριν λίγο καιρό (Μάρτιος 2024) κυκλοφόρησε το δεύτερο βιβλίο της Σταματοπούλου, και πάλι σε εικονογράφηση του Κουτσογιάννη, με τον τίτλο *Ραγίσματα* (εκδ. Καστανιώτη), προχωρώντας ακόμη ένα βήμα τη συνεργασία και το ταίριασμά τους.

Ένα τρυφερό παραμύθι με πρωταγωνιστή του ένα (σπάνιο) λευκό ελάφι με φόντο τη φύση. Μια ιστορία για τα τραύματα που κουβαλάμε μέσα μας, τις ενοχές που μας δημιουργεί η κοινωνία, αλλά και για το πώς αυτοθεραπευόμαστε και κυρίως για το πώς διαμορφωνόμαστε και προχωράμε μέσα από τα ραγίσματά μας. Το ύφος διακρίνεται και πάλι από τη λυρικότητα του αλλά και τον ουσιαστικά πυκνό, στοχευμένο του λόγο. Η ιστορία ολοκληρώνεται μοναδικά μέσα από τις πανέμορφες, σχεδόν μαγικές εικόνες, που βρίσκονται σε πλήρη εναρμόνιση και διάλογο με την αισθητική και την ατμόσφαιρα του κειμένου.

Άδραξα, λοιπόν, την ευκαιρία να πάρω μια συνέντευξη από αυτό το δίδυμο των νεαρών δημιουργών, που φαίνεται κι ελπίζουμε ότι θα μας απασχολήσει και στο μέλλον.

Μου κάνει εντύπωση το ότι, ενώ στον χώρο της πεζογραφίας και της ποίησης συναντάμε νέους ηλικιακά δημιουργούς, δεν υπάρχει κάτι αντίστοιχο στην εφηβική και παιδική λογοτεχνία. Γιατί δεν υπάρχουν νέες φωνές σε αυτό το είδος, κατά τη γνώμη σου;

ΣΙΑ: Νομίζω ότι άτομα της γενιάς μου βιάζονται να μεγαλώσουν. Σνομπάρουν ό, τι αφορά σε κάτι που τους είναι ήδη γνωστό κι απ' το οποίο μόλις βγήκαν, δηλαδή την

εφηβεία. Βέβαια, πολλά άτομα της γενιάς μου έχουν ξεκινήσει να γράφουν από πολύ μικρή ηλικία, αλλά υπάρχει ένα trend, από το 2009 και μετά, να στρέφονται στο διαδίκτυο. Κι έτσι, αν και γράφουν από πολύ μικρά, διοχετεύουν τα κείμενά τους σε blogs ή σε ανάλογες διαδικτυακές πλατφόρμες, που δεν είναι εκδόσεις, δεν είναι επαγγελματικό περιβάλλον, είναι χόμπι, κι άρα εκεί μπορώ να κάνω ό,τι θέλω, έχω πλήρη κυριότητα του τι θέλω να κάνω. Ειδικότερα για το εφηβικό μυθιστόρημα νομίζω ότι πρώτον τους φαίνεται δύσκολο και δεύτερον θέλουν να διαχωριστούν από αυτό το εφηβικό κομμάτι τους. Κάτι που όμως έρχεται σε πάρα πολύ μεγάλη απόκλιση με το τι βλέπω στο διαδίκτυο, όπου τελικά τα εφηβικά θέματα είναι πάρα πολύ πιο in και trendy, να το πούμε έτσι. Ίσως τελικά πολλ@ να φοβούνται να προχωρήσουν πιο επαγγελματικά, να τολμήσουν να μπουν στον επαγγελματικό χώρο. Θέλουν να το κρατήσουν ως χόμπι ή ως κάτι που θα το τολμήσουν να το κάνουν αργότερα στη ζωή τους. Ίσως να κάνουν αυτοέκδοση, βιβλία που θα διοχετευτούν κυρίως στον κύκλο τους. Αντλούν ευχαρίστηση απ' το ότι «έβγαλα ένα βιβλίο για μένα, και αυτό δεν είναι κακό», ίσως πολλές φορές να είναι και η ουσία της συγγραφής για κάποι@.

Εσύ; Εσύ πως το αντιμετώπισες και το αντιμετωπίζεις;

ΣΙΑ: Ξεκίνησα τυχαία. Ήμουν κι εγώ ένα από τα παιδιά που έγραφα στο διαδίκτυο, είχα χόμπι, πάντα πειραματιζόμουν με τη συγγραφή. Είχα το δικό μου blog από δεκατριών ετών. Παρ' όλα αυτά, πάντα το έβλεπα επαγγελματικά. Ως μια δουλειά που θα ήθελα να κάνω. Δεν το έβλεπα ως... χόμπι.

Άρα το στάδιο της έκθεσης το είχες ζήσει από νωρίς. Και δεν ήταν ανασταλτικός παράγοντας για σένα.

ΣΙΑ: Όχι καθόλου. Αν και όλα τα νεαρά άτομα που γνωρίζω και γράφουν στο διαδίκτυο, γι' αυτό το κάνουν. Επειδή, κατά κάποιο τρόπο, εκτίθενται χωρίς όμως να χρειάζεται διαφήμιση. Γράφεις και σε βρίσκουν αυτοί που ξέρουν. Το παραπέρα είναι που πολλές φορές φοβούνται να αγγίξουν ή να τολμήσουν.

Εσύ όμως δεν φοβήθηκες. Γιατί νομίζεις;

ΣΙΑ: Όχι δεν φοβήθηκα καθόλου. Εγώ πάντα ήξερα ότι θέλω να μοιραστώ τα κείμενά μου με τον κόσμο. Δεν ήταν ότι πίεζα τον εαυτό μου να βγάλω κάποιο κείμενό μου προς τα έξω. Μου έβγαине ως ανάγκη, πάρα πολύ φυσικά. Και σκεφτόμουν πως όσο περισσότεροι και διαφορετικοί διαβάσουν αυτό που έγραψα τόσο το καλύτερο. Κι

ούτε είχα πρόβλημα με τους τυχόν περιορισμούς ή τους «κανόνες» που ακουγόταν ότι θέτουν οι εκδότες.

Και στα δυο σου βιβλία υπάρχουν υπότιτλοι σε ξένες γλώσσες. Στο *Τα Πουλιά* μια λέξη στα ουκρανικά και στο *Ραγίσματα* μια λέξη στα ιαπωνικά. Το πρώτο διαβάζουμε ότι σημαίνει «νεοσσοί κορακιών» –και είναι κι ο τίτλος ενός τραγουδιού– και το δεύτερο, μια αρχαία τεχνική επιδιόρθωσης-συγκόλλησης. Οπότε, υποθέτω, ουσιαστικά αναφέρονται κι οι δύο στην αρχική πηγή έμπνευσής σου. Πηγές που δεν ήθελες να ξεχάσεις ή ν' αποσιωπήσεις αλλά ακριβώς το αντίθετο, να τις αναδείξεις προβάλλοντας έτσι και την επιρροή σου από ξένες κουλτούρες.

ΣΙΑ: Η αλήθεια είναι πως και οι δύο υπότιτλοι στη δική μου σκέψη ήταν οι κανονικοί τίτλοι των έργων, αλλά προκειμένου να είναι προσιτοί στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό, προτίμησα να αποδώσω το νόημά τους περιεκτικά και δυναμικά. Η αρχαία λέξη «Καρφατα», πιστεύω, δίνει ένα διαφορετικό επίπεδο στους πρωταγωνιστές του βιβλίου, ενώ ταυτόχρονα τους περικλείει μέσα σε μια μυστηριώδη ασάφεια. Από την άλλη, ο υπότιτλος «金継ぎ» (Kintsugi) περιγράφει ακριβώς τι γίνεται στο δεύτερο βιβλίο. Πολύ συχνά βλέπω τον εαυτό μου να εμπνέεται από κουλτούρες πολύ μακρινές σε σχέση με την ελληνική, ο τρόπος σκέψης και έκφρασης κάθε λαού με μαγεύει και σίγουρα η κατανόησή του αποτελεί για εμένα μια πρόκληση. Γι' αυτό και αποφάσισα να προσθέσω τους αρχικούς τίτλους στο τελικό αποτέλεσμα, προκειμένου να δείξω ή να δώσω ένα στοιχείο της διαδικασίας εξερεύνησης, μελέτης και ανακάλυψης που πέρασα μέχρι να την σέβομαι και να την αναδεικνύω.

Βασίλη, εσύ είσαι επαγγελματίας εικονογράφος. Πόσο εύκολο είναι να ζεις ως νέος επαγγελματίας από την τέχνη σου;

Στην Ελλάδα είναι πάρα πολύ δύσκολο. Από την άλλη, ως freelancer καλλιτέχνης της εικόνας, ο χώρος του βιβλίου είναι σαφώς καλύτερος σε σχέση με άλλους. Παρ' όλα αυτά παραμένει κάτι πολύ δύσκολο. Πολύ συχνά σκέφτομαι ότι ίσως και να μην έχει πολύ νόημα αυτό στην Ελλάδα, το να θες να είναι «full time job» η τέχνη σου. Για εμένα ναι μεν είναι αυτή τη στιγμή, αλλά θυσιάζω πολλά πράγματα για να το κάνω. Όμως, επειδή μου αρέσει ο κλάδος και αγαπάω αυτή τη δουλειά, δεν θέλω να σταματήσω να το παλεύω.

Είναι θέμα κλίμακας, θεωρείς;

Είναι κυρίως θέμα νοοτροπίας: ότι η τέχνη, δηλαδή, είναι πολυτέλεια. Και ότι δεν είναι δουλειά, αλλά χόμπι. Κι έτσι πολλοί άνθρωποι δεν την παίρνουν στα σοβαρά, δεν την πληρώνουν ανάλογα, δεν εφαρμόζονται ακόμα οι ίδιοι κανόνες, όπως συμβαίνει στα υπόλοιπα, πιο εδραιωμένα για την Ελλάδα, επαγγέλματα.

Τους όρους, όχι μόνο τους οικονομικούς, αλλά και τους δημιουργικούς τους θέτουν οι δημιουργοί ή οι εκδότες;

Κυρίως οι εκδότες. Παρ' όλα αυτά γίνονται και βήματα προς μια άλλη κατεύθυνση, με καλύτερους όρους για εμάς. Αλλάζουν αν και κάπως αργά τα πράγματα. Το κάθε άτομο βάζει το λιθαράκι του. Πλέον είμαστε και περισσότεροι οι εικονογράφοι. Το εικονογραφημένο βιβλίο μετά τον κόβιντ έχει πάρει τα πάνω του.

Η δουλειά σου αφορά κυρίως το εικονογραφημένο βιβλίο για το οποίο στην Ελλάδα έχουμε, δυστυχώς ακόμη, τη νοοτροπία ότι απευθύνεται μονάχα σε μικρά παιδιά – κι άρα είναι εξ ορισμού μονοσήμαντο. Παράλληλα, όμως, βλέπουμε να εκδίδονται συνεχώς εικονογραφημένα βιβλία ξένων δημιουργών, που αφορούν ένα διηλικιακό αναγνωστικό κοινό, χαρακτηριστικό που συναντούμε και στα δύο δικά σας βιβλία. Εσύ πόσο επιτρέπεις στον εαυτό σου, ως δημιουργό, να επηρεάζεται από τους κανόνες που υπάρχουν στη δική μας εκδοτική πραγματικότητα;

ΒΑΣΙΛΗΣ: Οφείλω να ακολουθώ τους κανόνες της υπάρχουσας στιγμής στην Ελλάδα, μιας και μιλάμε για μια δουλειά, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν μπορώ να τους «κλέψω», να τους αμφισβητήσω κατά κάποιον τρόπο, ώστε παράλληλα να κάνω κι αυτό που εγώ θεωρώ σωστό και καλύτερο για το συνολικό αποτέλεσμα. Γιατί όχι και να τους αλλάξω μελλοντικά;

Πού έγκειται για σένα η διαφορά όταν δημιουργείς κάτι που απευθύνεται σε μικρότερης ηλικίας παιδιά σε σχέση με ένα βιβλίο που απευθύνεται σε διηλικιακό κοινό;

ΒΑΣΙΛΗΣ: Στην πάρα πολύ στενάχωρη πραγματικότητα του χώρου των εκδόσεων, ότι τα παιδιά δικαιούνται μόνο συγκεκριμένα συναισθήματα, ενώ οι ενήλικες, όλα. Πολλά συναισθήματα που μπορούν να δημιουργηθούν από μια εικόνα είναι taboo, π.χ. μην τυχόν και στεναχωρήσουμε το παιδί. Στην πραγματικότητα όμως το διακύβευμα είναι μην τυχόν και είμαστε εμείς οι υπεύθυνοι για οποιοδήποτε πρόβλημα μπορούν να αντιληφθούν οι γονείς σε ένα παιδί, για το οποίο μπορεί και

να ευθύνονται οι ίδιοι κι εμείς απλώς, με το όποιο δημιούργημά μας, να τους το ενεργοποιήσαμε. Για παράδειγμα ένα παιδί διαβάζει *Τα πουλιά* και κλαίει, επειδή αναγνωρίζει κάτι προσωπικό, κάτι που το ίδιο βιώνει στο σπίτι του κι άρα να θεωρήσουν ότι το βιβλίο είναι αυτό που «τραυμάτισε» το παιδί.

ΣΙΑ: Συμφωνώ απολύτως. Επειδή ακριβώς είναι εύκολο να υποδείξει κάποιος ως υπαίτιο τον καλλιτέχνη, έχω νιώσει περιορισμούς στην προώθηση του βιβλίου – όχι τόσο στη δημιουργία του. Δεν θεωρώ πως τα βιβλία μου χωράνε σε κάποια κατηγορία, αλλά η τοποθέτησή τους σε κάποια που δεν ανήκουν, θα μπορούσε να θεωρηθεί επιζήμια και αυτό σε ένα βαθμό με αγχώνει. Πολλές φορές όχι για το πώς θα επηρεάσει συναισθηματικά το αναγνωστικό κοινό, αλλά και γιατί ενδεχομένως μπορεί να αδικήσει το βιβλίο λόγω οποιασδήποτε προκατάληψης.

Σ' αυτό τη σημείο η συζήτησή μας μοιραία μας οδήγησε και στις λίστες με τα απαγορευμένα βιβλία για παιδιά και νέους, που όλο κι αυξάνονται στις Η.Π.Α., στον έλεγχο που μοιάζει να γίνεται όλο και αυστηρότερος σε θέματα που σχετίζονται με τις τέχνες που απευθύνονται σε παιδιά και νέους, αλλά και στη συντηρητικοποίηση της κοινωνίας εν γένει. Όμως αυτά τα θέματα θα μπορούσαν από μόνα τους ν' αποτελέσουν το περιεχόμενο ενός άλλου άρθρου ή/και συνέντευξης.

Έχετε κι οι δυο ήδη βραβεύσεις και διακρίσεις; Τι σημαίνουν για εσάς;

ΣΙΑ: Πέρα από τη μεγάλη χαρά και την αγωνία, αυτό που σκέφτομαι είναι τι σημαίνει άραγε αυτό για το μέλλον μου; Μου ανοίγει ή μου κλείνει κάποιες πόρτες; Επειδή είμαι ακόμη στην αρχή, δεν ξέρω τι μπορεί να σημαίνει. Περιμένω να δω. Δεν το εισέπραξα ως επιβράβευση της δουλειάς μου. Για μένα η μεγάλη επιβράβευση είναι η έκδοση. Το βραβείο το βλέπω περισσότερο ως ένα επαγγελματικό εργαλείο που θα προωθήσει –ή άραγε όχι– παραπέρα τη δουλειά μου. Σου δίνει ευκαιρίες ή τελικά σε περιορίζει ένας τίτλος;

ΒΑΣΙΛΗΣ: Κι εγώ ταυτίζομαι με αυτό. Θα βοηθήσει μια διάκριση τη δουλειά μου; Χαίρομαι μεν, αλλά, αν δεν έχει κάποιο χρηματικό έπαθλο ή κάποιο πρακτικό αντίκρισμα για την πορεία της δουλειάς μου, σ' αυτή τη φάση της ζωής μου, δεν βρίσκω ακριβώς το νόημα. Πώς με βοηθάει ως δημιουργό;

Σία, τι να περιμένουμε από σένα στο μέλλον; Γράφεις κάτι καινούριο;

Η διαδικασία του γραψίματος για εμένα δεν τελειώνει ποτέ. Μπορεί να περάσουν μακρές χρονικές περιόδους που ακόμα και όταν δεν γράφω... αισθάνομαι πως γράφω

αλλιώς. Πάντως δεν θα λείψω για πολύ από τα ράφια των βιβλιοπωλείων. Πρωτότυπες ιδέες, εκπληκτικές συνεργασίες και καινούργιες περιπέτειες βρίσκονται εν εξελίξει! Ελπίζω να είστε και εσείς πρόθυμοι να κάνουμε κι άλλα ταξίδια μαζί.

Βασίλη, αν σου έλεγαν ότι έχεις το ελεύθερο να εικονογραφήσεις όποιο κείμενο θέλεις εσύ, ποιο θα διάλεγες;

Θα ήθελα ένα κείμενο που ίσως να γράφεται αυτή τη στιγμή, που να μου πάρει το μυαλό και που να μην μοιάζει με τίποτα άλλο. Πώς να το πω, να με χαντακώσει, με την καλή έννοια. Κάπως έτσι έγινε και με το κείμενο της Σίας.